

مقایسه موقعیت آموزشی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان دوره

ابتدایی شهر رشت

سعید عبدی^۱، رحیم رضائی نژاد^۲

پذیرش: ۱۴۰۰/۶/۶

دریافت: ۹۹/۱۱/۷

چکیده

هدف این پژوهش، مقایسه موقعیت آموزشی درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان شهر رشت بود. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی پیمایشی و جامعه آماری شامل کلیه مدیران، معلمان و دانش آموزان و والدین آنان در مدارس ابتدایی شهر رشت بود که از بین آنان به روش خوشه ای و تصادفی نظام مند، تمامی مدیران (۱۲۱ نفر)، ۳۰۶ معلم و ۳۸۰ دانش آموز به همراه والدین آنها به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ای بود که موقعیت‌های مختلف آموزشی این درس را در مقایسه با دیگر دروس دوره‌ی ابتدایی می‌سنجید. روایی صوری و محتوایی این ابزار به وسیله اساتید دانشگاه، سرگروه‌های درسی و معلمان با تجربه و پایایی آن نیز با روش آلفای کرونباخ تایید شد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های فریدمن، ویلکاکسون، یومان ویتنی، کروسکال والیس استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد تفاوت معنی داری بین موقعیت درس تربیت بدنی و موقعیت سایر دروس از دیدگاه دانش آموزان، والدین، مدیران و معلمان وجود دارد. بدین ترتیب که دانش آموزان درس تربیت بدنی را در رتبه چهارم، والدین نیز درس تربیت بدنی را در رتبه سوم و مدیران و معلمان درس تربیت بدنی را در رتبه اول قرار دادند.

کلید واژه ها: موقعیت آموزشی، درس تربیت بدنی، دوره ابتدایی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، ایران، نویسنده مسئول، saeedabdi۳۳۸@yahoo.com

^۲. استاد تمام مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، ایران.

مقدمه

فعالیت بدنی و تحرک بدنی به عنوان یکی از ارکان تربیت عمومی در دوران رسمی از جایگاه خاصی برخوردار است، اهمیت این امر مهم، در دوران ابتدایی که شکل پذیری کودک، حساس ترین دوران را طی می کند، دوچندان است (ایزدی، عابدینی و منصور، ۱۳۹۰، ۲۸). توجه به درس تربیت بدنی در مدارس، به دلیل اثرات مثبت این درس در جنبه های گوناگون زندگی دانش آموزان بیش از گذشته شده است، اما با وجود تلاش های گسترده ای که صورت گرفته است چشم انداز روشن و قابل قبولی از این درس در سطح جهانی وجود ندارد (آزمون، ۱۳۹۱، ۱۷). البته در سال های اخیر درس تربیت بدنی در مدارس ایران و به ویژه در مقطع ابتدایی با توجه به تغییرات در برنامه ریزی درسی، تامین معلمان متخصص، تحولات مثبت و بسیاری را تجربه کرده است. همچنین، در پژوهش های بسیاری، ابعاد مختلف این درس مانند کمبود فضا و امکانات، محتوا و آموزش، ضرورت کتاب درسی، روش تدریس، اهداف، ارزشیابی بررسی شده است، اما به ابعاد نگرشی و جنبه های نرم افزاری درس تربیت بدنی کمتر پرداخته شده است. بنابراین یکی از موضوعات مهم، بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در مقایسه با سایر دروس مدرسه است که می توان آن را نوعی نگرش سنجی مستقیم به حساب آورد.

نگرش افراد از عوامل اثرگذار بر فعالیت بدنی است، لذا دیدگاه و نگرش دانش آموزان و والدینشان و همچنین معلمان و مدیران مدارس در موقعیت درس تربیت بدنی اثرگذار می باشد. نگرش مثبت به تربیت بدنی و تجربه لذت بخش از این درس باعث افزایش فعالیت بدنی در طول عمر می شود (وبندیکووا و دبی، ۲۰۱۷ و برنستین، فیلیپس و سابرامانیام، ۲۰۱۱). اسماعیلی (۱۳۸۳) نیز در پژوهشی، مشکل اساسی درس تربیت بدنی را نبود نگرش مثبت نسبت به این درس می داند، ولی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مشخص نیست (اصلا نخانی، فتحی و قلعه نوعی، ۱۳۸۱). مرور پژوهش ها در این رابطه نشان می دهد که دینفعان مختلف آموزشی، دیدگاه های متفاوت و گاه متضادی نسبت به این درس دارند. مثلا در پژوهش حیدرپور (۱۳۷۷) هیچکدام از مدیران زن و فقط ۵ درصد مدیران مرد دوره ابتدایی درس تربیت بدنی را در اولویت اول قرار دادند. همچنین در پژوهش افضل پور، زرننگ و خوشبختی (۱۳۸۶)، ۵۷ درصد مدیران و ۵۴ درصد معلمان نسبت به درس تربیت بدنی مدارس ابتدایی دیدگاه مثبتی داشتند. در پژوهش عبدی مقدم، رضانی نژاد و پورسلطانی (۱۳۹۷) مدیران و معلمان رتبه اول تا سوم را به درس تربیت بدنی دادند. بالگا و آنتالا^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی نشان دادند ۸۰ درصد معلمان در مدارس ابتدایی، درس تربیت بدنی را مانند سایر دروس مهم می دانند و از دیدگاه ۱۷ درصد معلمان اهمیت درس تربیت بدنی از دروس دیگر بیشتر است. همچنین در پژوهش دراگو تینویچ و متروویچ^۴ (۲۰۲۰) نیز نگرش معلمان به درس تربیت بدنی مثبت بود، که تا حدی روند تغییرات مثبت دیدگاه معلمان و مدیران را نسبت به درس تربیت بدنی نشان می دهد.

والدین نیز به عنوان مهم ترین الگوی رفتاری دانش آموزان می توانند مانند مدیران و معلمان از فعال بودن دانش آموزان در مدرسه حمایت بیشتری کنند. همان طور که دانتون و همکاران^۵ (۲۰۰۳)، مگان دوبویس^۶ (۲۰۱۰)، چاپل و کلومنل^۷ (۲۰۱۲)، چک و پاندی^۸ (۲۰۱۶) و یلدیز و یوزبک^۹ (۲۰۱۸) نشان دادند که نگرش مثبت والدین به فعالیت بدنی، تأثیر مثبتی بر نگرش

۱. Bendiková & Dobay

۲. Bernstein, Phillips & Silverman

۳. Balga & Antala

۴. Dragutinovic & Mitrovic

۵. Dunton et al.

۶. Megan leatham Dubois

۷. Chaapeland Columnal

۸. Chek & Pandey

۹. Yaldiz and Özbek

فرزندان دارد. اتحادیه ملی ورزش و تربیت بدنی آمریکا^۱ (۲۰۰۰)، در مورد کلاس‌های تربیت بدنی مدرسه از ۶۰۰ نفر از والدین سوال کرد که ۸۱ درصد والدین خواستار وجود برنامه تربیت بدنی در مدارس بودند. همچنین در پژوهش‌های دیگری، نگرش اکثر والدین به درس تربیت بدنی مثبت بود (انوشه، ۱۳۸۶؛ کوئینرستد، امان و اریکسون^۲، ۲۰۰۸؛ یلدیز و یوزبک، ۲۰۱۸). در بین سال‌های ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۹ نتایج بسیاری از پژوهش‌های داخل کشور، موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه والدین را پایین و تا حد متوسط نشان داد. در پژوهشی، دیدگاه‌های ۱۱۲۴ معلم و ۱۰۹۱ مدیر مدارس ابتدایی ۲۸ استان، بررسی شد که نتایج نشان داد ۶۶ درصد معلمان مرد و ۶۹/۵ درصد معلمان زن، میزان توجه والدین را به درس تربیت بدنی در حد کم و متوسط گزارش کرده‌اند (مظفری، معین فرد، پورسلطانی، مشرف جوادی و اسماعیلی، ۱۳۸۸). پسندیده (۱۳۸۸) نیز بیان کرد ۸۰ درصد معلمان و مدیران مدارس ابتدایی معتقدند که والدین پیشرفت‌های ورزشی فرزندان خود را کمتر از سایر دروس دنبال می‌کنند. با وجود این و بر اساس نتایج پژوهش خلیل پور (۱۳۸۹)، بیش از نیمی از والدین دانش‌آموزان ابتدایی معتقدند که ورزش بر دروس نظری فرزندان اثر منفی ندارد. رضایی‌نژاد، همتی‌نژاد و هژبری (۱۳۹۲) در پژوهشی نشان دادند درس تربیت بدنی از دیدگاه والدین در بین ۱۰ درس در رتبه هفتم قرار دارد. عبدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان دادند والدین، درس تربیت بدنی را در اولویت هفتم تا نهم قرار دادند.

دیدگاه دانش‌آموزان نیز درباره درس تربیت بدنی بسیار مهم است، چانگ و فیلیس^۳ (۲۰۰۲)، سالمون^۴ (۲۰۰۳)، دینگ و همکاران^۵ (۲۰۰۶) و زنگ و هیسچر و لیونگ^۶ (۲۰۱۱) نشان داده‌اند نگرش دانش‌آموزان عامل مهمی شرکت در فعالیت بدنی است (زنگ، هیسچر و لیونگ، ۲۰۱۱). در پژوهشی متروویچ و گراتونوویچ (۲۰۱۹) روی ۳۲۷ دانش‌آموز ابتدایی با عنوان نگرش دانش‌آموزان ابتدایی به تدریس درس تربیت بدنی انجام شد. نگرش اکثر دانش‌آموزان به تربیت بدنی مثبت بود و همچنین از نظر ۶۸ درصد پسران و ۷۷ درصد دختران اهمیت درس تربیت بدنی و ریاضیات برابر بود. بالاگا، آنتالا و جارسلاوا^۷ (۲۰۱۹) نیز در پژوهشی روی ۴۳۸ دانش‌آموز ابتدایی نشان دادند، ۶۵ درصد دانش‌آموزان نگرش مثبتی به درس تربیت بدنی دارند. همچنین در پژوهش‌های دیگری العنزی^۸ (۲۰۰۵)، سابرامانیام و سیلورمن^۹ (۲۰۰۷)، کوئینرستد و همکاران (۲۰۰۸)، محمدی‌زاده (۱۳۸۹) و یلدیز و ازبک (۲۰۱۸) نیز نگرش مثبت دانش‌آموزان به درس تربیت بدنی را نشان دادند. برخی از محققان برای بررسی نگرش افراد نسبت به درس تربیت بدنی از تعیین جایگاه یا موقعیت این درس در مقایسه با سایر دروس مدرسه استفاده کرده‌اند. مثلاً در تحقیق مک‌کرون^{۱۰} (۲۰۰۵) موقعیت درس تربیت بدنی پایین بود و دانش‌آموزان در بین چهارده درس، درس تربیت بدنی را در رتبه نهم قرار دادند. همچنین در پژوهشی دیگری، ۴۳ درصد دانش‌آموزان درس تربیت بدنی را در روند آموزشی مدارس مهم دانستند و بعد از دروس ریاضی، انگلیسی و علوم در رتبه چهارم قرار دادند (بیبک، گودوین، ارسگا^{۱۱}، ۲۰۰۷).

۱. The National Association for Sport & Physical Education (NASPE)

۲. Quennerstedt, Ohman and Eriksson

۳. Chung & Phillips.

۴. Solmon.

۵. Ding et al.

۶. Zeng, Hipscher and Leung

۷. Balga, Antala and Jaroslava

۸. Alenezi

۹. Subramaniam & Silverman

۱۰. McCron

۱۱. Bibak, Goodwin, Omega & Orsega-Smith

در داخل کشور نیز موقعیت آموزشی این درس در مقطع متوسطه اول و متوسطه دوم بررسی شده است. حیدرپور (۱۳۷۷) دریافت که در مقطع متوسطه تنها ۲/۴۳ درصد مدیران مدارس درس تربیت بدنی را در اولویت اول قرار داده اند. از طرف دیگر با اینکه اصلا نخبانی و همکاران (۱۳۸۱) نشان داد اکثر دانش آموزان جایگاه درس تربیت بدنی را در مقایسه با سایر دروس پایین تر از معلمان و مدیران ارزیابی کرده بودند، ولی آزمون (۱۳۸۹) نشان داد اکثر دانش آموزان نگرش مثبتی به جایگاه درس تربیت بدنی دارند و آن را در ردیف دروس ریاضی و علوم قرار داده اند.

رمضانی نژاد و همکاران (۱۳۹۲) با بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در بین ده درس مقطع راهنمایی نشان داد که این درس از دیدگاه دانش آموزان در رتبه‌ی ششم و بعد از دروس ریاضی، علوم، زبان انگلیسی، ادبیات و حرفه و فن و از دیدگاه والدین در بین ده درس در رتبه هفتم قرار دارد. در پژوهش رمضانی نژاد و عبدی مقدم (۱۳۹۳) در دوره متوسطه اول، درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان در رتبه اول، از دیدگاه مدیران بعد از ریاضی در رتبه دوم قرار داشت. در این پژوهش دانش آموزان و والدینشان درس تربیت بدنی را بعد از دروس ریاضی، علوم تجربی و زبان انگلیسی قرار دادند. همچنین در پژوهش دیگری عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷) نیز نشان دادند که درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموزان و والدین رشته های ریاضی، تجربی و انسانی دوره‌ی متوسطه بعد از دروس علوم پایه در رتبه های ششم تا نهم و از دیدگاه مدیران و معلمان در اولویت های اول تا چهارم قرار گرفت. برخی از محققان نیز تاثیر ویژگی های فردی را بر نگرش دانش آموزان به درس تربیت بدنی بررسی کرده اند. مثلا رامیز^۱ (۲۰۰۹) نشان داد که نگرش به درس تربیت بدنی و اولویت قائل شدن برای آن تحت تاثیر سن و جنسیت تغییر می کند. در پژوهش چک و پاندی (۲۰۱۶) و کایا و سلبی^۲ (۲۰۲۰) نگرش دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر است. برخی از محققان نشان دادند نگرش مثبت دانش آموزان به درس تربیت بدنی با افزایش دوره تحصیلی کاهش می یابد (سیلورمن و سابرامانیا، ۲۰۰۷ و یلدیز و ازبک، ۲۰۱۸). همچنین محققان دیگری، نگرش دانش آموزان کوچک تر را به تربیت بدنی مثبت تر ارزیابی کردند و نشان دادند دانش آموزان کلاس های پایین تر علاقه ی بیشتری به انواع فعالیت بدنی دارند (الهی بی^۳، ۲۰۰۸ و رامیز، ۲۰۰۹).

با اینکه در پژوهش های بسیاری دیدگاه و نظرات کلی برخی ذینفعان اصلی درس تربیت بدنی بررسی شده است، ولی در این پژوهش دیدگاه چهار گروه از ذینفعان و به ویژه درباره متغیرهای مختلف آموزشی دروس مقطع ابتدایی شامل فارسی، ریاضی، علوم، قرآن و هدیه های آسمانی، مطالعات اجتماعی، هنر و تربیت بدنی مورد توجه قرار گرفته است. چون این دوره از نظر شکل دهی رفتار ورزشی، استعدادیابی و ایجاد نگرش و خودپنداره مثبت در ورزش بسیار مهم است. ضمنا اگر سه گروه والدین، معلمان و دانش آموزان بتوانند در این مسیر هماهنگ عمل کنند در مقاطع بالاتر امکان ادامه مشارکت ورزشی دانش آموزان بیشتر می شود. البته ممکن است این گروه ها با دیدگاه متفاوتی درباره دروس قضاوت کنند و اولویت های متفاوتی برای آنها در نظر بگیرند. به طور کلی مشخص نیست که مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان چه اولییتی برای درس تربیت بدنی در مقایسه با سایر دروس در نظر می گیرند، از طرف دیگر، این رتبه بندی نشان می دهد که جنبه های مختلف این درس، چقدر برای ذینفعان اصلی اهمیت دارد. از این رو، در پژوهش حاضر اولویت درس تربیت بدنی نسبت به دروس دیگر از دیدگاه دانش آموزان به عنوان مخاطبان اصلی این درس و هم از دیدگاه والدین، مدیران و معلمان به مثابه ی مهم ترین الگوی رفتاری دانش آموزان بررسی شده است.

۱. Ramiz.

۲. Kayal & Çelebi

۳. Al liheibi

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دختر و پسر مدارس دولتی و غیردولتی دوره‌ی ابتدایی (۳۹۸۶۰ نفر) و والدین آن‌ها، همچنین کلیه مدیران مدارس مورد بررسی (۱۲۱ نفر) و معلمان (۱۵۶۵ نفر) که ۱۰۰ نفر معلم تربیت بدنی بودند) دوره ابتدایی مدارس شهر رشت تشکیل دادند. نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای و تصادفی نظام‌مند انجام گرفته است. طبق جدول مورگان، کلیه مدیران مدارس، تعداد ۳۰۶ معلم (۱۵ معلم تربیت بدنی و ۲۹۱ دبیر غیر تربیت بدنی) و ۳۸۰ دانش آموز و والدین آن‌ها به عنوان نمونه‌ی پژوهش انتخاب شدند. ابتدا مدارس ابتدایی در نواحی شهر رشت مشخص شد و از هر ناحیه ۴ مدرسه دخترانه و ۴ مدرسه پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شد. با توجه به احتمال افت آزمودنی‌ها، ۳۲۰ معلم، ۴۰۰ دانش آموز و والدین آن‌ها انتخاب شدند. البته والدین حداقل دارای مدرک دیپلم و والدین همان دانش آموزانی بودند که به پرسش‌نامه پاسخ دادند. با توجه به تفاوت جامعه آماری دانش آموزان دختر و پسر و همچنین معلمان زن و مرد، تعداد ۱۹۵ معلم زن و ۱۱۵ معلم مرد و تعداد ۱۹۷ دانش آموز دختر و ۲۰۳ دانش آموز پسر بودند.

این پژوهش از پرسش‌نامه‌ی محقق‌ساخته استفاده شد که موقعیت کلیه دروس را در ۲۵ متغیر آموزشی مانند اهمیت، علاقه، لذت، آسان بودن، ارتباط با شغل و تحصیل، مفید بودن، جالب و هیجان‌انگیز، آگاهی و اطلاعات، استرس و فشار کمتر، کمک به زندگی آینده، تلاش، انگیزه، نیاز، امکانات آموزشی، احساس شادی و نشاط، همکاری و کار گروهی، رفتارهای درست، فعالیت در خارج از مدرسه، آرامش و راحتی، کمک به دروس دیگر، راضی بودن، کار و تمرین، بی‌نظمی و پرخاشگری کمتر، کسل کننده نبودن، خرج و هزینه و حمایت پدر و مادر می‌سنجید. آزمودنی‌ها در مورد هر متغیر آموزشی، کلیه دروس را به ترتیب با رتبه ۱ (پایین‌ترین اولویت) تا ۵ (بهترین اولویت) اولویت‌بندی می‌کردند و اولویت‌نهایی هر درس با حاصل جمع اولویت همه متغیرهای آموزشی بود. درسی که از مجموع این متغیرها امتیاز بیشتری کسب می‌کرد، اولویت بهتری در میان سایر دروس داشت. برای تعیین روابی صوری ابزار، ۱۰ نفر از اساتید دانشکده تربیت بدنی و ۱۰ نفر از کارشناسان و سرگروه‌های آموزشی دوره ابتدایی، در مورد جنبه‌های مختلف پرسش‌نامه اظهار نظر کردند و پیشنهادهای آنان نیز اعمال گردید. میزان ثبات درونی پرسش‌نامه در چهار گروه آزمودنی با استفاده از آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.78$ تا $\alpha = 0.82$) تایید شد.

دانش آموزان و معلمان با توجه به جامعه آماری آنان انتخاب شدند. پرسش‌نامه مدیران و معلمان در جلسات گروه‌های آموزشی و همچنین در مدارس توزیع شد. پرسش‌نامه والدین دانش آموزان در پاکت مخصوص تحویل فرزندان آن‌ها شد و به آن‌ها توضیح داده شد از والدین خود بخواهند بدون مشورت با آن‌ها، پرسش‌نامه را تکمیل کنند و روز بعد به مدیر یا معاون آموزشی مدرسه تحویل دهند. البته برخی از پرسش‌نامه‌های والدین با حضور آن‌ها در مدارس در حضور محقق تکمیل شد. مدت پاسخگویی به سوالات در حدود ۳۰ دقیقه بود. برای بررسی توزیع داده‌ها توسط آزمون کالموگراف اسمیرنوف و برای بررسی فرضیه‌ها از آزمون‌های فریدمن، ویلکاکسون، کروسکال و الیس و تی در سطح $p \leq 0.05$ استفاده شد. نتایج آزمون کالموگراف اسمیرنوف نشان داد که توزیع داده‌ها طبیعی نیست. یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته های پژوهش

مقایسه موقعیت دروس از دیدگاه دانش آموزان و والدین براساس آزمون فریدمن نشان داد که درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموزان در رتبه چهارم، از دیدگاه والدین در رتبه سوم و از دیدگاه مدیران و معلمان در اولویت اول قرار داشت.

جدول ۱. موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه دانش آموزان ابتدایی

اولویت	درس	تعداد	میانگین رتبه ها	درجه آزادی	خی دو	سطح معنی داری
۱	ریاضی	۳۷۱	۵/۵۶	۶	۶۶۹/۷۴۰	۰/۰۰۱
۲	علوم	۳۷۱	۵/۳۷			
۳	اجتماعی	۳۷۱	۴/۴۶			
۴	تربیت بدنی	۳۷۱	۳/۵۷			
۵	قرآن و هدیه های آسمانی	۳۷۱	۳/۳۸			
۶	فارسی	۳۷۱	۳/۳۵			
۷	هنر	۳۷۱	۲/۳۱			

* در سطح $P < 0.05$ معنی دار است.

نتایج جدول ۱ نشان می دهد درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموزان در اولویت چهارم و بعد از دروس ریاضی، علوم و اجتماعی قرار دارد و درس هنر نیز در رتبه آخر قرار گرفت.

جدول ۲. موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه والدین

اولویت	درس	تعداد	میانگین رتبه ها	درجه آزادی	خی دو	سطح معنی داری
۱	ریاضی	۳۵۶	۵/۳۱	۶	۳۸۹/۶۱۱	۰/۰۰۱
۲	علوم	۳۵۶	۵/۲۵			
۳	تربیت بدنی	۳۵۶	۳/۹۷			
۴	اجتماعی	۳۵۶	۳/۶۰			
۵	قرآن و هدیه های آسمانی	۳۵۶	۳/۵۳			
۶	فارسی	۳۵۶	۳/۳۲			
۷	هنر	۳۵۶	۳/۰۲			

* در سطح $P < 0.05$ معنی دار است.

براساس جدول ۲، از دیدگاه والدین درس تربیت بدنی بعد از دروس ریاضی و علوم در رتبه سوم قرار گرفت و دروس فارسی و هنر در اولویت های آخر قرار داشتند.

جدول ۳. موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه معلمان ابتدایی

اولویت	درس	تعداد	میانگین رتبه ها	درجه آزادی	خی دو	سطح معنی داری
۱	تربیت بدنی	۳۲۰	۴/۸۵	۶	۴۳۹/۳۱۵	۰/۰۰۱
۲	ریاضی	۳۲۰	۴/۸۲			
۳	علوم	۳۲۰	۴/۶۷			
۴	قرآن و هدیه های آسمانی	۳۲۰	۴/۳۳			
۵	هنر	۳۲۰	۳/۷۹			
۶	فارسی	۳۲۰	۳/۵۸			
۷	اجتماعی	۳۲۰	۱/۹۷			

معنی دار است. P در سطح < 0.05 *

داده های جدول ۳ نشان می دهد درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان ابتدایی در رتبه اول قرار گرفت و دروس ریاضی و علوم در رتبه های دوم و سوم قرار داشتند.

جدول ۴. موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه مدیران ابتدایی

اولویت	درس	تعداد	میانگین رتبه ها	درجه آزادی	خی دو	سطح معنی داری
۱	تربیت بدنی	۱۰۳	۵/۶۵	۶	۱۳۶/۲۲۹	۰/۰۰۱
۲	قرآن و هدیه های آسمانی	۱۰۳	۴/۴۷			
۳	ریاضی	۱۰۳	۴/۱۷			
۴	علوم	۱۰۳	۴/۱۳			
۵	فارسی	۱۰۳	۳/۶۷			
۶	هنر	۱۰۳	۳/۶۱			
۷	اجتماعی	۱۰۳	۲/۳۰			

معنی دار است. P در سطح < 0.05 *

براساس داده‌های جدول ۴، از دیدگاه مدیران درس تربیت بدنی در رتبه اول و دروس قرآن و هدیه های آسمانی و درس ریاضی در اولویت های دوم و سوم قرار گرفتند.

جدول ۵. مقایسه موقعیت درس تربیت بدنی با موقعیت سایر دروس از دیدگاه های مختلف

دیدگاه	درس	میانگین رتبه	حراف استاندارد	Z	سطح معنی داری
دانش آموزان	تربیت بدنی	۵۹/۸۳	۱۸/۴۶	۶/۲۹۷	*.۰/۰۰۱
	سایر دروس	۶۶/۶۱	۵/۷۰		

والدین	تربیت بدنی	۶۶/۷۱	۱۶/۷۳	۲/۱۵۶	*.۰/۰۳۱
	سایر دروس	۶۶/۳۳	۷/۹۵		

مدیران و معلمان	تربیت بدنی	۷۴/۰۵	۱۶/۴۹	۷/۷۵۲	*.۰/۰۰۱
	سایر دروس	۶۶/۰۷	۷/۰۴		

معنی دار است. P در سطح < 0.05 *

نتایج آزمون رتبه‌های علامت‌دار ویلکاکسون (جدول ۵)، نشان می‌دهد که از دیدگاه دانش آموزان میانگین رتبه سایر دروس به شکل معنی داری بالاتر از رتبه درس تربیت بدنی است ($Z=6/297; P<0.001$). همچنین از دیدگاه والدین موقعیت سایر دروس به شکل معنی داری بالاتر از موقعیت درس تربیت بدنی است ($Z=2/156; P<0.031$). در صورتی که از دیدگاه مدیران و معلمان موقعیت درس تربیت بدنی به شکل معنی داری بالاتر از موقعیت سایر دروس است ($Z=7/752; P<0.001$).

جدول ۶. موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان

معنی داری	X ^۲	درجه آزادی	میانگین رتبه	تعداد	گروه
.۰/۰۰۱	۷۳ ۱۵۳/۷	۳	۵۳۹/۳۶	۳۵۶	والدین
			۶۷۱/۲۰	۳۲۰	معلمان
			۸۵۱/۰۲	۱۰۳	مدیران
			۴۵۱/۱۴	۳۷۱	دانش آموزان
				۱۱۵۰	کل

معنی دار است P در سطح < 0.05 *

نتایج جدول ۶، با استفاده از آزمون کروسکال والیس نشان داد که بین رتبه بندی یا اولویت درس تربیت بدنی از دیدگاه (با توجه به این نتایج می توان $X^2=153/737$ و $P=153/737$ والدین، معلمان، مدیران و دانش آموزان تفاوت معنی داری وجود دارد ($P<0/001$)). گفت که دانش آموزان درس تربیت بدنی را در اولویت های پایین و مدیران این درس را در اولویت های بالایی قرار داده اند.

جدول ۷. موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموزان دختر و پسر

جنسیت	تعداد	میانگین	راف استاندارد	t	درجه آزادی	میانگین انحراف	ح معنی داری
موقعیت درس تربیت بدنی	دختر	۱۹۱	۵۸/۳۶	۱۸/۹۵	۱/۵۸۱	۳۶۹	۰/۱۱۵

نتایج آزمون تی مستقل (جدول ۷) نشان داد که میانگین نمره های دانش آموزان دختر به درس تربیت بدنی ($58/36 \pm 18/95$) و میانگین نمره های دانش آموزان پسر به درس تربیت بدنی ($61/39 \pm 17/83$) می باشد و تفاوت معنی داری بین دیدگاه دانش آموزان دختر و پسر نسبت به اولویت درس تربیت بدنی وجود ندارد ($P<0/115$; $t=1/581$).

بحث و بررسی

نگرش و دیدگاه مثبت ذینفعان اصلی درس تربیت بدنی و ارتباط موثر دانش آموزان و والدین با مدرسه و معلم تربیت بدنی در پیشرفت درس تربیت بدنی اهمیت بسزایی دارد. هدف این پژوهش، مقایسه موقعیت آموزشی درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان شهر رشت بود. براساس نتایج تحقیق، دانش آموزان درس تربیت بدنی را در میان هفت درس در رتبه ی چهارم قرار دادند و درس تربیت بدنی جزء اولویت های اول قرار نگرفته است یا از نظر اهمیت درسی در حد متوسط است. در پژوهش عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷)، نیز درس تربیت بدنی در بین دوازده درس دوره ی متوسطه دوم و در رشته های مختلف تحصیلی در اولویت های ششم تا نهم قرار داشت همچنین در پژوهش رضائی نژاد و همکاران (۱۳۹۲) که در دوره ی متوسطه اول انجام شد درس تربیت بدنی در رتبه متوسط قرار داشت. در تحقیق مک کرون و همکاران (۲۰۰۵) نیز در بین چهارده درس در رتبه نهم قرار گرفت که تقریباً همسو با نتایج پژوهش حاضر و نشانگر اهمیت متوسط درس تربیت بدنی هست. البته نتایج این پژوهش با نتایج برخی از پژوهش ها همخوانی ندارد. در پژوهش آزمون (۱۳۸۹) و اداره استانداردهای آموزشی (۲۰۰۵) درس تربیت بدنی در اولویت اول قرار داشت.

البته در پژوهش های العنزی (۲۰۰۵)، سیلورمن و سابرامانیا (۲۰۰۷)، محمدی زاده (۱۳۸۹)، یلدیز و یوزبک (۲۰۱۸) و متروویچ و دراگوتونویچ (۲۰۱۹) دانش آموزان درس تربیت بدنی را مهم می دانند و نگرش مثبتی به درس تربیت بدنی دارند، ولی اولویتی اعلام نشده است. در پژوهش های مذکور فقط دانش آموزان درس تربیت بدنی را مهم دانسته اند و مقایسه ای بین درس تربیت بدنی با سایر دروس انجام نگرفته است، همچنین در این پژوهش ها فقط یک یا چند متغیر مانند اهمیت، لذت، فواید سلامتی و فعالیت بدنی بررسی شده است که لازم بود از متغیرهای بیشتر و دقیق تری استفاده شود. البته برخی از این متغیرها در پژوهش های مختلف مورد توجه قرار گرفته اند. با توجه به پژوهش آزمون (۱۳۸۹)، رضائی نژاد و همکاران (۱۳۹۲)، رضائی نژاد و عبدی (۱۳۹۳) و عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷) می توان دریافت که در کشور ما دانش آموزان نگرش مثبت تری به دروس علوم پایه دارند و به این دروس اهمیت بیشتری می دهند شاید به دلیل اینکه درس تربیت بدنی در تمام پایه ها به عنوان یک درس عمومی شناخته شده است و از طرفی نقش و اهمیت دروس علوم پایه در سال های پایانی مدرسه بویژه در کنکور

ورودی دانشگاه‌ها باعث شده است والدین، مدیران و معلمان نگرش و توجه بیشتری به این دروس داشته باشند و فرزندان و دانش‌آموزان نیز به این دروس بیشتر گرایش داشته باشند.

بررسی نتایج پژوهش نشان داد تفاوت معنی‌داری بین موقعیت درس تربیت بدنی با موقعیت سایر دروس از دیدگاه والدین وجود دارد و درس تربیت بدنی در اولویت سوم قرار داشت. این نتایج با یافته‌های انوشه (۱۳۸۶)، چابل و کلومنل (۲۰۱۲) و یوزبک (۲۰۱۸) که نگرش والدین به درس تربیت بدنی و فعالیت بدنی دانش‌آموزان مثبت است و اهمیت ویژه‌ای به این درس می‌دهند، همخوانی دارد از طرفی در پژوهش رضوانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲)، رضوانی‌نژاد و عبدی مقدم (۱۳۹۳) و عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷) والدین درس تربیت بدنی را در اولویت پایین قرار دادند که با نتایج این پژوهش متناقض است.

البته پژوهش‌های بسیاری به نگرش والدین به درس تربیت بدنی پرداخته ولی اولویت بندی و مقایسه بین دروس مورد توجه قرار نگرفته و فقط متغیرهای محدودی بررسی شده است. در سال‌های اخیر با توجه به طرح تحول بنیادین در آموزش و پرورش و احیای درس تربیت بدنی، درس تربیت بدنی اهمیت ویژه‌ای داشته است که می‌توان به استخدام معلمان تربیت بدنی و همچنین اجرای طرح‌های ورزشی در هر پایه‌ی دوره ابتدایی اشاره کرد، از طرفی آگاهی بیشتر پدران و مادران جواتر به اهمیت ورزش و تربیت بدنی و تأثیراتی که می‌تواند در زندگی آینده‌ی دانش‌آموزان ایفا کند از دلایل اهمیت والدین به درس تربیت بدنی در دوره ابتدایی شده است.

نتایج نشان می‌دهد بین موقعیت درس تربیت بدنی با موقعیت سایر دروس از دیدگاه مدیران و معلمان تفاوت معنی‌داری وجود دارد و درس تربیت بدنی در گروه مدیران و معلمان در اولویت اول قرار گرفت. در پژوهش رضوانی‌نژاد و عبدی مقدم (۱۳۹۳)، درس تربیت بدنی در بین یازده درس دروه متوسطه اول، از دیدگاه معلمان در رتبه اول و از دیدگاه مدیران در رتبه دوم قرار داشت. در پژوهش عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷)، مدیران و معلمان متوسطه دوم در رشته‌های مختلف درس تربیت بدنی را در بین دوازده درس در اولویت‌های اول تا چهارم قرار دادند، که با نتایج این پژوهش همخوانی داشت. همچنین موقعیت درس تربیت بدنی در این پژوهش با برخی از نتایج پژوهش‌های مشابه همسوست. رشیدی (۱۳۷۵)، تابش (۱۳۷۵)، اصلانخانی و همکاران (۱۳۸۱) نشان دادند که مدیران و معلمان، درس تربیت بدنی را در جایگاه خوبی قرار داده‌اند و عقیده دارند تربیت بدنی اهمیت و ارزش قابل ملاحظه‌ای در زندگی‌شان دارد (اصلانخانی و همکاران، ۱۳۸۱). از طرفی نتایج به دست آمده در این پژوهش با نتایج برخی از پژوهش‌ها همخوانی نداشت. کاشف (۱۳۷۱)، نشان داد مدیران درس تربیت بدنی را ضعیف و غیرضروری می‌دانند. همچنین حیدرپور (۱۳۷۷) نشان داد هیچ کدام از مدیران زن مدارس ابتدایی، درس تربیت بدنی را در اولویت اول قرار ندادند و تنها ۵ درصد مدیران مرد مدارس ابتدایی، این درس را در اولویت اول قرار دادند. مدیران مدارس به عنوان یکی از اعضای تیم تعلیم و تربیت دانش‌آموزان و وظیفه دارند زمینه‌های مساعد را برای اجرای مطلوب تربیت بدنی در مدارس فراهم آورند (اصلانخانی و همکاران، ۱۳۸۱). همچنین اولویت اول درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و معلمان سایر دروس، نوید نگرش مثبت به برنامه‌ها و طرح‌های مختلف درس تربیت بدنی و درک کامل از تأثیرات مختلف این درس روی دانش‌آموزان می‌دهد. نتایج پژوهش نشان داد بین اولویت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. طبق نتایج مدیران، معلمان، والدین و دانش‌آموزان به ترتیب اولویت بهتری را به درس تربیت بدنی دادند. این نتایج با پژوهش رضوانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲)، عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷) و مک کروون و همکاران (۲۰۰۵) که در آن دانش‌آموزان تربیت بدنی را در اولویت اول قرار ندادند، همخوانی دارد. همچنین با تحقیقات رشیدی (۱۳۷۵)، تابش (۱۳۷۵)، اصلانخانی و همکاران (۱۳۸۱) و رضوانی‌نژاد و عبدی مقدم (۱۳۹۳) و عبدی مقدم و همکاران (۱۳۹۷) که در آن مدیران و دبیران نگرش مثبت به تربیت بدنی داشتند و موقعیت این درس را خوب ارزیابی کردند و با پژوهش‌های

آزمون (۱۳۸۹)، اداره استاندارد آموزشی (۲۰۰۵) که دانش آموزان درس تربیت بدنی را در اولویت بالا قرار دادند همخوانی ندارد و با پژوهش‌های کاشف (۱۳۷۱) و حیدرپور (۱۳۷۷) که مدیران و معلمان این درس را در اولویت‌های پایین از نظر اهمیت قرار دادند، همسو نیست.

با مشاهده نتایج پژوهش حاضر به نظر می‌رسد شباهت و نزدیک بودن اولویت‌بندی از سوی والدین و دانش‌آموزان به وابستگی و ارتباط بیشتر آن‌ها برگردد همچنین بخاطر اهمیت درس تربیت بدنی در سال‌های اخیر و افزایش آگاهی والدین نسبت به تربیت بدنی، این درس از دیدگاه والدین اهمیت بیشتری نسبت به فرزندانشان داشته و می‌تواند به دلیل ارتباط بیشتر آن‌ها و همچنین نقش مهم والدین در جهت‌گیری فرزندان، در نگرش و اهمیت فرزندان به درس تربیت بدنی تاثیر بیشتری داشته باشند. از طرفی با توجه به اینکه، یکی از مشکلات جامعه ما این است که دیگران را قضاوت می‌کنیم و به جای دیگران فکر می‌کنیم در نتیجه احتمالاً بخاطر عدم شناخت صحیح و ارتباط ضعیف مدرسه با دانش‌آموزان و والدینشان، در نتیجه مدیران و معلمان، جایگاه و اهمیتی را که برای این درس متصور هستند نتوانستند به دانش‌آموز انتقال بدهند و در انتقال تفکرات خود به دانش‌آموزان موفق نبودند و شاید تفاوت موقعیت درس تربیت بدنی در گروه مدیران و معلمان با دانش‌آموزان و والدین به این دلیل باشد.

بررسی نتایج پژوهش نشان داد تفاوت معنی‌داری بین دیدگاه دانش‌آموزان پسر و دختر درباره‌ی درس تربیت بدنی وجود ندارد. راین و همکاران (۲۰۰۳) نشان دادند دانش‌آموزان دختر و پسر نگرش یکسانی نسبت به کلاس و معلم تربیت بدنی خود دارند. همچنین تحقیقات العززی (۲۰۰۵)، سیلورمن و سابرامانیا (۲۰۰۷) و میتروویچ و دراگوتینوویچ (۲۰۱۹) نشان دادند هیچ تفاوت معنی‌داری بین دانش‌آموزان دختر و پسر در نگرش به درس تربیت بدنی وجود ندارد. که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد همچنین تحقیقات کونیرستد و همکاران (۲۰۰۸)، رامیز (۲۰۰۹)، کایا و سلبی (۲۰۲۰)، رمضان‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲) و عبدی‌مقدم و همکاران (۱۳۹۷) با این پژوهش متناقض است.

ممکن است با توجه به رشد جسمانی برابر پسران و دختران در دوره ابتدایی، نوع تدریس یکسان، طرح‌های ورزشی جذاب‌تر و مبتنی بر بازی در این دوره مانند شناورز، استخدام معلمین متخصص در هر گروه، موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره‌ی ابتدایی متفاوت نباشد.

به نظر می‌رسد با توجه به طرح تحول بنیادین در آموزش و پرورش و احیای درس تربیت بدنی در مدارس بویژه اجرای طرح‌های مختلف ورزشی و جذب ۱۵۰۰۰ آموزگار تربیت بدنی در سراسر کشور، باعث انگیزه و علاقه بیشتر دانش‌آموزان از طرفی و شناخت و نگرش بهتر والدین، مدیران و معلمان نسبت به درس تربیت بدنی شده است و دانش‌آموزان نیز می‌توانند به راحتی به فعالیت‌های ورزشی یا فعالیت‌های فوق برنامه و مورد علاقه خود بپردازند.

منابع

- آزمون، جواد (۱۳۹۰). "تربیت بدنی در مدارس"، ویرایش اول، تهران: نشر ورزش.
- آزمون، جواد؛ مظفری، امیراحمد و هادوی، فریده (۱۳۸۹). "مقایسه ادراک دانش آموزان دختر و پسر ایرانی از تربیت بدنی و ورزش مدرسه ای"، *نشریه المپیک*، دوره ۱۸، شماره ۳، صفحه ۹۵ تا ۱۰۸.
- اصلا نختانی، محمدعلی؛ فتحی واجارگاه، کوروش و قلعه نوعی، علی رضا (۱۳۸۱). "مقایسه دیدگاه های مدیران، معلمان تربیت بدنی و دانش آموزان درباره جایگاه و وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه". *نشریه حرکت*، شماره ۱۲، صفحه ۵ تا ۱۷.
- افضل پور، محمداسماعیل؛ زرننگ، محمود و خوشبختی، جعفر (۱۳۸۶). "ارزشیابی وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در پایه های اول و دوم مدارس ابتدایی خراسان جنوبی". *نشریه پژوهش در علوم ورزشی*، شماره ۱۶، صفحه ۱۰۷ تا ۱۲۵.
- انوشه، سروناز (۱۳۸۶). "بررسی دیدگاه اولیای دانش آموزان مدارس ابتدایی شهر تهران نسبت به وضعیت فعلی درس تربیت بدنی و ورزش"، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- ایزدی، صمد؛ عابدینی، میمنت و منصوری، سیروس (۱۳۹۰). "تحلیل محتوای تربیت بدنی در کتاب های درسی دوره ابتدایی". *پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، دوره ۷، شماره ۱۳، صفحه ۲۷۴۰.
- پسندیده، محمد (۱۳۸۸). "بررسی ارزشیابی وضعیت درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی شهرستان سبزوار"، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، تهران، دانشگاه پیام نور.
- خلیل پور، یوسف (۱۳۸۹). "بررسی درس تربیت بدنی مدارس ابتدایی شهر خوی". *پایان نامه کارشناسی ارشد*، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
- رضوی، محمدحسین؛ قاسم پور، طاهره (۱۳۸۸). "بررسی دیدگاه اولیای دانش آموزان مدارس ابتدایی شهرستان ساری نسبت به وضعیت فعلی درس تربیت بدنی". *پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، شماره ۹، صفحه ۳۱ تا ۴۰.
- رمضانی نژاد، رحیم؛ عبدی مقدم، سعید (۱۳۹۳). "مقایسه موقعیت آموزشی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان دوره متوسطه اول". *نشریه آموزش تربیت بدنی*، دوره ۳، شماره ۱، صفحه ۵۳ تا ۶۱.
- رمضانی نژاد، رحیم؛ همتی نژاد، مهرعلی و هژبری، کاظم (۱۳۹۲). "بررسی اولویت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مقطع راهنمایی". *نشریه مدیریت و توسعه ورزش*، دوره ۲، شماره ۲، صفحه ۷۳ تا ۸۹.
- عبدی مقدم، سعید؛ رضانی نژاد، رحیم و پورسلطانی، حسین (۱۳۹۷). "مقایسه موقعیت آموزشی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران، معلمان، والدین و دانش آموزان دوره متوسطه". *نشریه پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت ورزش*، دوره ۱۰، شماره ۱، صفحه ۱۲۹ تا ۱۴۳.
- محمدی زاده، سمیه (۱۳۸۹). "بررسی میزان تحقق اهداف آموزشی درس تربیت بدنی مدارس ابتدایی استان مازندران". *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه مازندران.
- مظفری، امیراحمد؛ معین فرد، محمدرضا؛ پورسلطانی، حسین؛ مشرف جوادی، بتول و اسماعیلی، محمدرضا (۱۳۸۸). "توصیف وضعیت اجرای درس تربیت بدنی و ورزش در سه پایه اول مدارس ابتدایی کشور". *نشریه علوم حرکتی و ورزش*، دوره ۷، شماره ۱۴، صفحه ۱۱۹ تا ۱۳۹.

Al liheibi, Abdullah hamidnasser. (۲۰۰۸). Middle and high school students attitudes toward physical education in saudiarabia, Thesis (Ph.D), university of Arkansas.

Balga, Tibor., Antala, Branislav. (۲۰۲۰). Opinions of Physical education Teachers on the position of physical education among other subjects in Slovakia, *۷th International Scientific Conference*, p: ۶۵-۷۰.

Balga, Tibor., Antala, Branislav., Argajova, Jaroslava. (۲۰۱۹). Attitudes of elementary school pupils towards physical education and their differentiation from the point of view of age, sporting level and gender, *Journal of Physical Education and Sport*, ۱۹(۱): ۵۵۲-۵۵۹.

Bendíková a, Elena., Dobay, Beata. (۲۰۱۷). Physical and Sport Education as a Tool for Development of a Positive Attitude Toward Health and Physical Activity in Adulthood, *European Journal of Contemporary Education*, ۶(۱): p ۱۴۲۱.

Bernstein, Eve., Phillips, Sharon, R & Silverman, Stephen. (۲۰۱۱). Attitudes and perceptions of middle school students toward competitive activities in physical education, *Journal of Teaching in Physical Education*, ۳۰: ۶۹۸۳.

Bibak, Janice M., Goodwin, Stephen C & Orsega-Smith, Elizabeth M. (۲۰۰۷). High school students' attitudes toward physical education in delaware, *physical educator*, ۰۰۳۱۸۹۸۱, ۶۴(۴).

Chaapel, Holly., Columnal, Luis., Lytle, Rebecca., Bailey, Iollen, ۲۰۱۲, Parental Expectations About Adapted Physical Education Services, *The journal of Special Education*, ۴۶(۳), ۰۰۲۲۴۶۶۹۱۲۴۴۷۶۶۱.

Chek, Shabir Ahmad and Pandey, Upendra. (۲۰۱۶). Attitude of students towards physical education in relation to their parental encouragement, *Journal of Physical Education Research*, ۳ (۱): ۳۰۳۷.

Dragutinovic, Katarina., Mitrovic, Milena. (۲۰۲۰). Attitudes of Teachers towards Physical Education Teaching in Elementary School. *Journal of Anchropology of sport and physical education*, ۴(۲): p ۲۹۳۳.

Kaya, Aykut., Celebi, Murat. (۲۰۲۰). Investigation of Secondary School Students 'Attitudes Towards Physical Education and Sports Course, *International Journal of Sport Culture and Science*, ۸(۳): ۱۶۷-۱۷۸.

McCron, Tami., Morris, Marian & Walker, Matthew. (۲۰۰۵). Pupil Choices at key stage ۳, Literature Review, National Foundation for Education Research (NFER).

Megan leatham Dubois. (۲۰۱۰). Parental attitudes and perceptions related to their children's physical activity and eating patterns, *A thesis Of Master of Science in Health and Human Movement*, university of Utah.

Mitrovic, Milena., Dragutinovic, Katarina. (۲۰۱۹). Attitudes of Young School Aged Children to the Teaching of Physical Education, *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, ۳(۴): ۲۷۳۲.

Office for standards in Education [FSTED]. (۲۰۰۵). Specialist schools: a second evaluation, Girl's perception of physical education at key tage ۳ at Earlham high school, London: HMSO.

Quennerstedt, Mikael., Ohman, Marie & Eriksson, Charli. (۲۰۰۸). Physical education in Sweden anationalevaluation, *School of Health and Medical science*, Orebro University, educationline: ۱۱۷.

Ramiz, Arabic J. (۲۰۰۹). Attitudes toward physical education and class preferences of Turkish secondary and high school students, *elementary education online*, ۸ (۱): ۲۸.

Subramaniam,P.R., Silverman,S. (۲۰۰۷). Middle school students'attitudes toward physical education, *Teaching and Teacher Education*, ۲۳(۵): ۶۰۲-۶۱۱.

Yaldiz, Arif Serkan and Özbek, Oguz. (۲۰۱۸). Primary School Students' and Their Parents' Attitudes Towards Participation in Physical Education Courses, *Kastamonu Education Journal*. ۲۶(۱):۷۵-۸۱.

Zeng, Howard Z., Hipscher, Michael and Leung,Raymond W. (۲۰۱۱). Attitudes of high school students toward physical education and their sport activity preferences, *Journal of social science*,۷(۴): ۵۲۹-۵۳۷.

